

SREDNJOVJEKOVNA JAMA K 12 S NALAZIŠTA JALKOVEC – POLICE KOD VARAŽDINA

LUKA BEKIĆ
Hrvatski restauratorski zavod
Cvijete Zuzorić 43
HR-10000 Zagreb
rovinj1@yahoo.com

UDK: 904(497.5 Jalkovec)"653":738
Izvorni znanstveni članak
Original scientific paper
Primljeno / Received: 2010-03-31

U radu se analizira sadržaj jame koja je pronađena na nalazištu Jalkovec – Police prilikom radova uz trasu jugozapadne obilaznice grada Varaždina te njen širi kontekst. Unutar djelomično istražene jame prikupljeni su brojni keramički ulomci. Analiziranjem tipoloških karakteristika ulomaka keramike i provedenoj analizi radioaktivnim ugljikom, ispuna jame može se datirati u prijelaz 11. na 12. st. Keramička proizvodnja ovog razdoblja razmjerno je nepoznata u Hrvatskoj, pa se ova cjelina iznosi kao doprinos daljnjem proučavanju početka razvijenog srednjeg vijeka u sjevernoj Hrvatskoj.

KLJUČNE RIJEČI: *srednji vijek, jama, keramika, nazubljeni kotačić, 12. st.*

JALKOVEC – POLICE

Pri izgradnji jugozapadne obilaznice grada Varaždina povremeno je provode arheološki nadzor, na žalost uglavnom prekasno, kada je već došlo do nekih devastacija arheoloških nalazišta.¹ Najviše arheoloških nalaza otkriveno je na položaju Jalkovec – Police, te su ovdje obavljena i neka manja iskopavanja osamljenih jama.

Police je ime izdužene riječne grede između sela Jalkovec i Gojanec. Naplavna greda je blago uzvišena u odnosu na okoliš, a nedaleko, s njezine južne strane, teče rijeka Plitvica. Cijela uzvisina koristi se danas kao oranica, a u izoranim brazdama moguće je mjestimično pronaći ulomke keramike. Položaj ovog nalazišta slični mnogim drugima položenim u blizini toka Plitvice, a posebice uz njezinu lijevu obalu. Ova je greda veličine oko 200x100 metara, a obilaznica siječe njen zapadni dio.

Na gredi Police otkriveni su pri gradnji obilaznice tragovi više jama koje pripadaju kasnom brončanom dobu, među kojim i jedna koja je sadržava nekoliko cijelih posudica u velikoj "žari". Uz nalaze kasnog brončanog doba mjestimično su pronađeni i nalazi antičke keramike. Nešto južnije od ovih nalaza, pronađeni su i ulomci ranosrednjovjekovne keramike koji se mogu datirati od 7. do 9. st. Prapovijesni nalazi s Polica već su obrađeni i objavljeni.²

¹ L. BEKIĆ, R. ČIMIN 2007; L. BEKIĆ, 2008a, 2009a; R. Čimin, L. BEKIĆ, 2008. ² L. BEKIĆ, 2010.

Sl. 1. Jama K 12 nalazi se odmah uz lokalnu cestu Jalkovec - Gojanec. U pozadini se vidi blago uzvišenje Police. (foto: L. Bekić).

Fig. 1. Pit K 12 is located immediately next to the local Jalkovec – Gojanec road. The slight elevation of Police can be seen in the background (photo: L. Bekić).

JAMA K 12

Tijekom građevinskih radova kod prijelaza Gojanec strojno se kopao odvodni kanal tik uz sjevernu stranu lokalne ceste Gojanec – Jalkovec. Tada je pronađena, uz brojne recentne ukope i otpad, osamljena jama K 12. Jama je odmah nakon prepoznavanja istražena, na žalost ne u cijelosti, jer je dio jame zalazio pod asfaltiranu prometnicu. U okolnim oranicama nisu uočeni nalazi koji bi ukazivali na postojanje nekog naselja, mada u to ne možemo biti sigurni.

Jama je svojim izgledom i sadržajem tipična za srednji vijek, u njoj je pronađeno mnoštvo keramičkih ulomaka, spaljene životinjske kosti, mrvice ugljena, veći cijeli i lomljeni riječni oblutci, komad željezne zgure (*Schlacke*) te otkrhnuti kamen rožnjak.

Sl. 2. Jama K 12 nakon pražnjenja. Nije bilo moguće istražiti jamu do kraja jer je zalazila pod asfaltnu cestu. (foto: L. Bekić).

Fig. 2. Pit K 12 after removal of the fill. The pit could not be excavated to sterile soil, as it was located under a paved road (photo: L. Bekić).

Vjerojatno je riječ o otpadnoj jami u koju su ubačeni predmeti iz neke drvene nadzemne nastambe, koje su u to doba bile uobičajene u ovom kraju. Keramički ulomci i kosti ukazuju nam na kuhinjski otpad, a komad željezne zgure na preradu željeza ili njegove sirovine. U razdoblju od 9. do 11. st nalazi metaloprerađivačke djelatnosti vrlo su česti u naseljima, pa se tako može zaključiti kako je gotovo svako selo imalo svoje kovače.

U jami su prikupljeni uzorci ugljena koji je analiziran AMS c-14 metodom. Rezultat je ukazao na godinu 1111+54 calAD, dakle sam početak 12. st.³

³ AMS c14 analiza izvršena je u laboratoriju *Physics and Astronomy, Utrecht University* u Nizozemskoj pod šifrom UTC 14415 a rezultat je bio BP 905+33.

KERAMIKA

UKRAŠAVANJE NAZUBLJENIM KOTAČIČEM

U jami je pronađen veći broj ulomaka keramike s kvadratastim rupicama u vodoravnim nizovima, otiscima nazubljenog kotačića. Udio ulomaka koji su ukrašeni na taj način je nadprosječan u standardnoj slici nalaza iz jama tog doba. Gotovo svi tako ukrašeni ulomci pripadaju različitim loncima od kojih se neki mogu u većem dijelu rekonstruirati.

Jedan ulomak s obzirom na svoju ravninu i obod pripada nekom drugačijem keramičkom predmetu (3), i podsjeća na ulomak gotičkoga kvadratasta pečnjaka. Oni međutim nisu bili ukrašavani, a posebice ne kotačićem, a i datacija jame je prerana za takav predmet. Stoga se zasad ne može reći kakvom predmetu je pripadao ulomak 3.

Posude ukrašavane nazubljenim kotačićem pronalaze se diljem Panonije, a datiraju se uglavnom najranije u 10. st. Takvo ukrašavanje upotrebljava se najkasnije u 14. st. Posebice je za područje Ugarske znakovit ukras ukrašavanja kotačićem, pa je moguće da se širio s ugarskim utjecajem. U nastavku navodim najbliže usporedbe iz zatvorenih cjelina koje su datirane c14 analizama.

Najvažnije usporedbe za ovo ukrašavanje u Sloveniji su na nalazištima Gornje njive – Lendava⁴ gdje se datiraju u 10. i početak 12. st., te nalazištu Pri Muri – Lendava u jami iz 14. st.⁵ Novcem iz kasnog 13. st. je datiran lonac ukrašen kotačićem iz jame 32 na nalazištu Zatak – Lendava.⁶

U obližnjoj Mađarskoj usporedbe imamo iz početka 12. st. na nalazištu Korongi – Tabla⁷, zatim iz 11. i 12. st na nalazištu Jak u komitatu Vas što je datirano novcem.⁸

I u Hrvatskoj imamo više usporedbi za ovaj način ukrašavanja. Najraniji nalazi su veći broj ulomaka lonca iz jame 1357 nalazišta Kiškorija jug – Virovitica⁹ koja je iznenađujuće rano datirana, u drugu polovinu 9. st. (867+58 calAD). Isto tako neobično rano datiran je i ulomak lonca iz jame SJ 16 (898+96 calAD) s nalazišta Torčec – Ledine.¹⁰

Realnije datirana su tri primjerka iz različitih jama koje su sve datirane u drugu polovinu 11. st. na nalazištu Šepkovčica – Velika Gorica.¹¹ No zemljopisno najbliži pronalazak posuda ukrašenih kotačićem zabilježen je na nalazištu Brezje I – Varaždin.¹² Tamo je pronađen ulomak lonca u jami 1, datiranoj putem c14 analize u početak 12. st.

Osim nizovima uboda, keramika je ukrašena i raznim drugim ukrasima: vodoravnim crtama, jednostrukim valovnicama, višestrukim valovnicama i kombinacijom vodoravnih crta i višestrukih valovnica. Bogatstvo ovih ukrasa ukazuje nam na prežitke iz ranog srednjeg vijeka, posebice ukras višestruke valovnice. Taj dojam pojačavaju i jednostavni oblici oboda lonca 9, 10 i 13.

Zašiljen i razvraćen obod manjeg lonca 10, također ukrašen jednostrukom valovnicom nalazimo i u gotovo identično datiranoj jami na nalazištu Korongi – Tabla kod Letenya.¹³ U istoj

⁴ B. KERMAN, 2008, kat. 7, 18.

⁵ S. SANKOVIĆ, 2008, 92, kat. 19.

⁶ M. GUŠTIN, 2006, Fig. 3:1.

⁷ J. KVASSAY, 2008, kat.15, 16.

⁸ I. VALTER, 2005, 4, 8. kep.

⁹ T. SEKELJ IVANČAN, T. TKALČEC, 2008, kat. 30-35.

¹⁰ T. SEKELJ IVANČAN, T. TKALČEC, D. SLOVENEK, B. LUGOVIĆ, 175, kat. 51. Ovdje svakako treba upozoriti

kako autori usprkos tako ranoj c14 dataciji, na nekoliko mjesta upozoravaju kako se keramički nalazi s Ledina tipološki moraju svrstati u drugu polovinu 10. i 11. st. što je očigledno puno primjerenije (T. SEKELJ IVANČAN, T. TKALČEC, D. SLOVENEK, B. LUGOVIĆ, 2005, 154).

¹¹ A. BUGAR, 2008, 185-189, kat. 24, 29, 43.

¹² L. BEKIĆ, 2009b, T. 1., T. 8-9.

¹³ J. KVASSAY, 2008, kat. 3.

Sl. 3. Rekonstruirani lonac iz jame K 12 nalazišta Police-Jalkovec (foto: R. Mosковиć).
Fig. 3. A reconstructed pot from pit K 12 at the site of Police-Jalkovec (photo: R. Mosковиć).

jami postoji i usporedba za ukrašavanje unutrašnje strane oboda jednostrukom valovnicom.¹⁴ No takvi manji lonci s pomalo zašiljenim obodom, ukrašeni jednostrukom valovnicom, pronalaze se i tijekom 11. st, na primjer na Staroj vesi kod Nedelišća u obližnjem Međimurju.¹⁵

Obodi koji su zakošeni prema unutra i imaju produženi donji dio u vidu trna kao ovdje na Policama (1, 2, 6, 7) očigledno se počinju javljati od samog početka 12. st. što se vidi i na drugim srodnim nalazištima kao što je Muraszemenye – Hosszu – dulo, Muraszemenye – Galy – Parlag i Letenye – Egyduta.¹⁶ Kasnije, u 13. st., ovi se obodi razvijaju u tzv. trnasti (*dornenrand*) tip oboda.

Na jedinom cjelovito sačuvanom dnu posude ukazuje se pseudo znak (foto tabla, 17) kojeg Fusek pripisuje grupi namjernih otisaka s lončarskog kola, ali bez semantičkog značenja (*Pseudozeichen*).¹⁷ Inače su u ovo doba karakteristični brojni otisci lončarskog kola, a posebice oni s križolikim znakovima.

Zanimljiv je pronalazak pekača, neke vrste tave, odnosno keramičke podloge na kojoj se na otvorenoj vatri pekla jednostavna pogača ili kruh od žitarica. Ovakvi pekači su se na našem području pojavili s doseljavanjem Slavena, a nalazimo ih u objektima od druge polovine 6. st. u Prekmurju. Tamo su prepoznati kao karakteristični za horizont Murska Sobota 1.¹⁸ Usporedbu za nalaze pekača iz kasnijeg razdoblja, iz 11. st., imamo na nalazištu Gornje njive – Lendava.¹⁹ Naš primjerak s Polica je tako jedan od najkasnije datiranih pekača na ovom području.

Među keramičkim ulomcima mogu se izdvojiti tri tehnološke grupe keramike, čije karakteristike uključuju primjese glini, kvalitetu i boju pečenja, neke zamjetljive osobine procesa izrade posude, te uvjetno oblike i ukrase. Te grupe mogu se pripisati zasebnim majstorima lončarima. Jedna grupa sadrži većinu lonaca ukrašenih kotačićem (1, 2, 4, 5, 6, 7) druga grupa ulomaka lonaca ukrašenih valovnicom i vodoravnim crtama (9, 14, 15) dok trećoj grupi pripada lonac pod brojem 10. Nekom podrobnijom analizom možda bi se moglo ustanoviti i veći broj "ruku" koje su izradile ove posude.

Općenito gledano, uspoređujući jamu K 12 (1111+54 cal AD) s Polica s vrlo slično datiranim jamama na nalazištima Korongi – Tabla – Letenye (J 42, 1115+54 calAD), Gornje njive – Lendava (SE 878, 1117+55 calAD i druge) Brezje I – Varaždin (J 1, 1104+48 calAD) možemo zaključiti kako su u svima zastupljeni slični ukrasi. I dalje se upotrebljavaju višestruke i jednostruke valovnice te vodoravne crte, što su osobine koje se javljaju još od 8. st. Od osobina koje se pojavljuju u 10. i 11. st. nastavlja se s ukrašavanjem nazubljenim kotačićem, a na dnu se i dalje javljaju oznake s podloge lončarskog kola, koje iz početnih križeva postaju sve različitiije. Vrhovi oboda su početkom 12. st. uglavnom još uski, ali različito rasčlanjeni, te za razliku od prošlih razdoblja postaju sveukupno raznovrsniji. Javlja se težnja njihovom širenju i okomitijem postavljanju, iz čega se kasnije razvijaju gotički tipovi oboda.

Možemo reći kako je 12. st. za keramiku prelazno razdoblje iz ranog srednjeg vijeka u razvijeni srednji vijek, kada se u 13. st. oblici i ukrasi izrazito standardiziraju na širem području. Tome je uzrok nastajanje "većih" gradova i početak uistinu masovne proizvodnje keramike. Također, dolazi do političke stabilizacije na širem području pa se tako i trgovačke veze ustaljuju na većim udaljenostima.

¹⁴ J. KVASSAY, 2008, kat. 8.

¹⁵ L. BEKIĆ, 2006, T. 12 - 1, 4.

¹⁶ J. KVASSAY, 2005, 4. kep.1, 4, 7; 5. kep.10; 6. kep.7, 8.

¹⁷ G. FUSEK, 2009, abb. 2. 1-3, 108.

¹⁸ M. GUŠTIN, G. TIEFENGRABER, 2002, 48, sl. 4.

¹⁹ B. KERMAN, 2008, kat. 40, 41.

OSTALI NALAZI

U jami gotovo da nije pronađeno drugih nalaza osim keramike. Pronađeno je desetak ulomaka kostiju od kojih je većina prepaljena i koje se nažalost ne mogu posebno pripisati nekoj određenoj životinjskoj vrsti. Prepaljene kosti ukazuju na dugo izlaganje vrlo visokoj temperaturi, pa su kosti smrvljene i neprepoznatljive. Zanimljivo je i da je dosta ulomaka keramike prepaljeno, pa možemo pretpostaviti kako se otpad djelomično uništavao namjernim paljenjem, što je običaj koji se na selu očuvao i do danas.

Pronađen je i mali komad kamena rožnjaka, koji je lomljen i na svojoj površini ima tragova udaranja. Vrlo vjerojatno je riječ o kamenu koji je služio za paljenje vatre. U jami je zamijećena i veća količina cijelih i lomljenih riječnih oblutaka, koji su tipični nalaz u zemunicama i drugim jamama ranog srednjeg vijeka. Njihova namjena još nije razjašnjena, usprkos raznim pokušajima.

Na kraju treba spomenuti komad željezne zgure, ostatak taljenja željeza. Nažalost rezultati analize sastava zgure, koji bi mogli pomoći u određivanju porijekla sirovine, nisu zasad poznati.

ZAKLJUČAK

Na širem varaždinskom i čakovečkom području ranosrednjovjekovni su objekti redovito grupirani na blago uzvišenim položajima, nekadašnjim sprudovima – naplavnim riječnim gredama.²⁰ Naime, obzirom kako je područje oko ovog dijela Drave i Mure nizinsko, te ga ispresijecaju razne manje rijeke i potoci (Plitvica, Trnava, Bednja itd.) znamo kako je u doba srednjeg vijeka bilo ne samo povremeno plavljeno, nego i veći dio godine močvarno. Na taj način su jedina pogodna mjesta za nastanjivanje bili manji neplavljeni "otoci" u močvarištima, kao što je u ovom slučaju greda Police. Život prilagođen močvarnim područjima uz tokove rijeka svojstven je Slavenima iz razdoblja i prije naseljavanja u ove krajeve, a očigledno se dugo održao kao vodeći, sve do 12. st. kada se u većem broju počinju razvijati manja utvrđena naselja na obroncima Varaždinbrega i drugih uzvisina. To naravno ne isključuje češću pojavu nizinskih gradišta (npr. Varaždin), ali se od tada prekida tendencija života u razvedenim naseljima koja su bila raštrkana po riječnim sprudovima i močvarnim otocima.

Možemo reći kako se ovdje početkom 12. st., na obali niskog "otoka" u močvarnom području, vjerojatno živjelo u nadzemnim drvenim kućama, a otpad se zakopavao u otpadne jame u njihovoj blizini. Pekač za pogače (kruh) dokazuje kako su se uzgajale žitarice, a ostaci kostiju kako je stočarstvo također bilo dio privrede. S obzirom na nalaz zgure, ovdje se prerađivalo željezo, najvjerojatnije kako bi se za osobne potrebe izradilo jednostavno oruđe i (ili) oružje. Keramika nam pokazuje kako je trgovano na lokalnom nivou, jer keramički skup ukazuje na najmanje tri različita majstora (radionice), ali tipološki samo na proizvode koji se proizvode na području današnje istočne Slovenije, južne Mađarske i sjeverne Hrvatske.

Područje na kojem se nalaze Police, krajem 11. st. i početkom 12. st., južno od rijeke Drave, graničilo je između hrvatskog i ugarskog kraljevstva. Prostor između Save i Drave tada se nazivao Slavonija ili mađarski *Tótország*, a kako joj ime i govori u njoj su živjeli Slaveni. I danas se vode rasprave u čijoj je vlasti bila krajem 11. st., Hrvata, Ugra, ili nikoga. Ugarski kralj

²⁰ L. BEKIĆ, 2008b, 107.

Ladislav već 1091.g. tvrdi: "...stekao sam gotovo čitavu Slavoniju...".²¹ Nekoliko godina kasnije, ugarski kralj Koloman ponovno pokreće osvajanje Slavonije i Hrvatske te pobjeđuje kralja Petra na Gvozdu. Slavonija i Hrvatska, pa tako i naši stanovnici Polica, žive u neizvjesnosti uzrokovanoj bezvlašćem sve do 1102.g. kada Koloman u potpunosti preuzima vlast krunjenjem u Biogradu.²²

Ipak, ne može se odbaciti mogućnost i da su stanovnici Polica kolonizirani Ugri, koji ovdje dolaze nakon preuzimanja vlasti. Naime, ugarski vladari su koloniziranjem potpomagali organiziranje svog državnog ustroja, pa se tako u drugoj polovini 12. st. ustanovljava varaždinska županija.

Mada količinski i antikvarno skromni, nalazi iz jame K 12, zapravo nam pružaju dobar uvid u život ljudi sa samog početka 12. st. I s obzirom kako je velika većina pod zemljom sačuvanih ostataka srednjovjekovne Slavonije upravo takva, ne treba očekivati neke velike i senzacionalne pronalaskе, a temeljito istraživanje i objavljivanje ovakvih otpadnih jama pomoći će da se dopune i isprave povijesni izvori za to slabo poznato razdoblje.

KATALOG NALAZA

1. Lonac izrađen na kolu, s malo primjesa pijeska. Izvana tamno do svijetlosmeđe, u prijelomu i iznutra tamnosmeđe boje. Na površini ukrašavanje vodoravnim povlačenjem kotačićem.
2. Dio lonca izrađenog na kolu, s puno primjesa pijeska i sitnih kamenčića. Izvana i iznutra svijetlo do tamnosmeđe a u prijelomu sive boje. Na površini ukrašavanje vodoravnim povlačenjem kotačićem.
3. Dio posude, s puno primjesa pijeska i sitnih kamenčića koji se truse. Svijetlosmeđe boje, prepaljeno. Na površini ukrašavanje vodoravnim povlačenjem kotačićem.
4. Dio lonca izrađenog na kolu, iznutra vidljivi tragovi stanjivanja stijenki rukom, s puno primjesa pijeska i kamenčića. Izvana i u prijelomu tamnocrvenkaste a iznutra smeđe boje. Na površini ukrašavanje vodoravnim povlačenjem kotačićem.
5. Ulomak posude izrađene na kolu, s malo primjesa pijeska, kamenčića i grudica gline. Crne do smeđe boje. Na površini ukrašavanje vodoravnim crtama.
6. Ulomak posude izrađene na kolu, s primjesama pijeska i kamenčića. Izvana tamnosmeđe, iznutra svijetlosmeđe a u prijelomu sive boje. Na površini ukrašavanje vodoravnim povlačenjem kotačićem.
7. Dio lonca izrađenog na kolu, iznutra vidljivi tragovi stanjivanja stijenki rukom, s puno primjesa pijeska i sitnih kamenčića. Izvana i iznutra svijetlosmeđe, narančaste i crvene, a u prijelomu sive boje. Na površini ukrašavanje vodoravnim povlačenjem kotačićem.
8. Ulomak posude izrađene na kolu, s primjesama pijeska i sitnih kamenčića. Izvana i iznutra tamnosmeđe, a u prijelomu crne boje. Na površini ukrašavanje vodoravnim povlačenjem kotačićem.
9. Ulomak posude izrađene na kolu, s puno primjesa pijeska i kamenčića. Izvana tamnosmeđe do narančaste, iznutra smeđe, a u prijelomu sive boje. Na površini ukrašavanje vodoravnim crtama i višestrukim valovnicama.

²¹ M. FONT, 2005, 8.

²² KRONOLOGIJA, 1996, 1095.

10. Ulomak posude izrađene na kolu, s primjesama pijeska i sitnih kamenčića koji se truse. Izvana i iznutra svijetlosmeđe, a u prijelomu crne boje. Na površini ukrašavanje jednostrukim valovnicama.

11. Ulomak pekača izrađenog prostoručno, s puno primjesa pijeska i kamenčića koji se truse. Gore narančaste, ispod tamno smeđe, a u prijelomu tamno crvene boje, prepaljen.

12. Ulomak posude izrađene na kolu, s puno primjesa pijeska i kamenčića. Izvana svijetlosmeđe do narančaste, a iznutra svijetlosmeđe boje. Na površini ukrašavanje višestrukom valovnicom.

13. Ulomak posude izrađene na kolu, s tragovima ispravljanja rukom, s puno primjesa pijeska i kamenčića. Izvana i iznutra sive, a u prijelomu crne boje.

14. Ulomak posude izrađene na kolu, s puno primjesa pijeska i kamenčića koji se truse. Crvenkaste, narančaste do svijetlosmeđe boje, prepaljeno. Na površini ukrašavanje vodoravnim crtama.

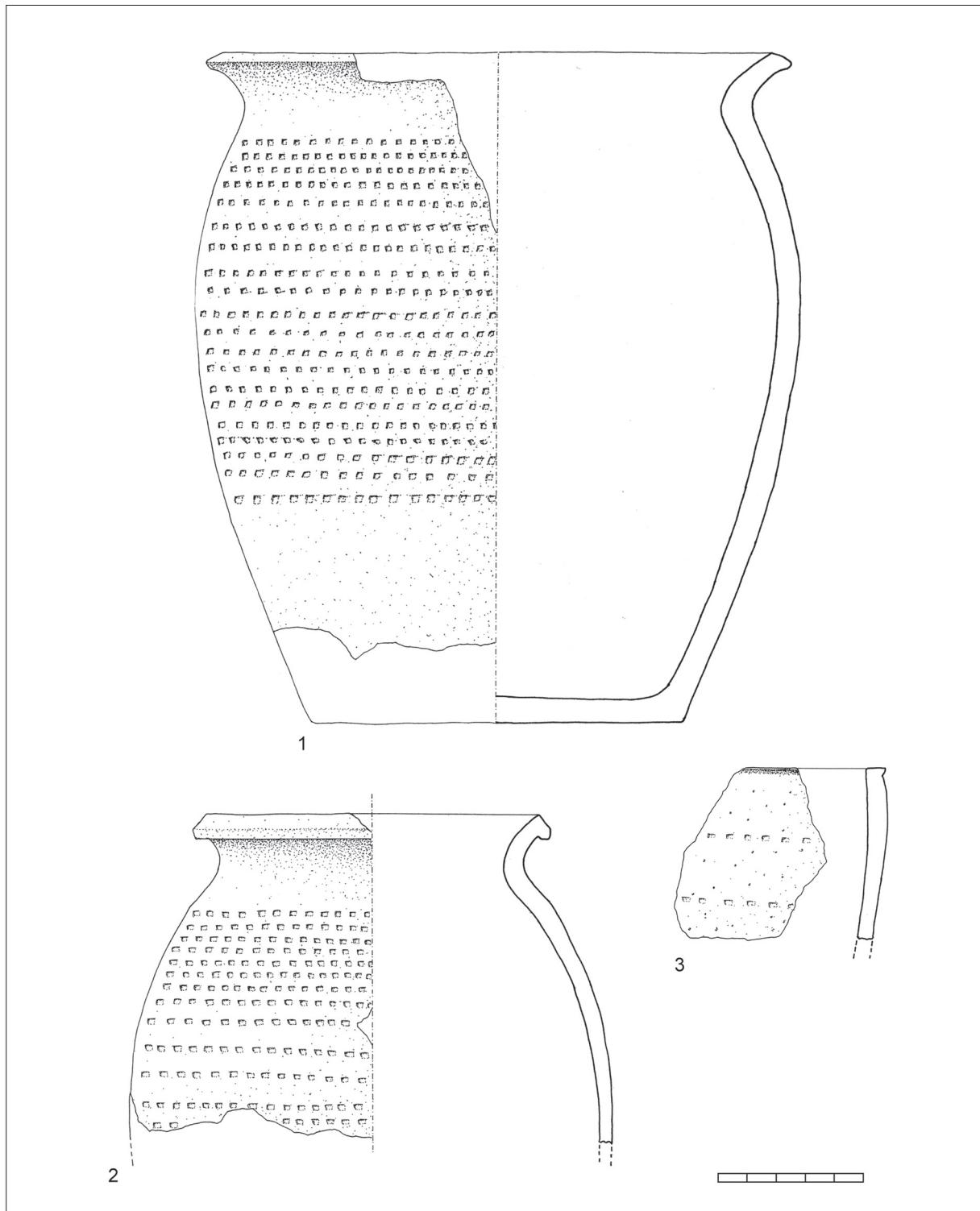
15. Ulomak posude izrađene na kolu, s primjesama pijeska i kamenčića koji se truse. Izvana smeđe, iznutra i u prijelomu sive boje. Na površini ukrašavanje višestrukom valovnicom.

16. Ulomak posude izrađene na kolu, s primjesama pijeska i kamenčića. Izvana tamnosmeđe, iznutra svijetlosmeđe a u prijelomu sive boje. Na površini ukrašavanje vodoravnim povlačenjem kotačićem.

17. Ulomak posude izrađene na kolu, s puno tragova ručne dorade i primjesama pijeska i kamenčića. Izvana smeđe do narančaste, iznutra narančaste, a u prijelomu sive do crne boje. Na dnu tragovi posipavanja podloge kola pijeskom.

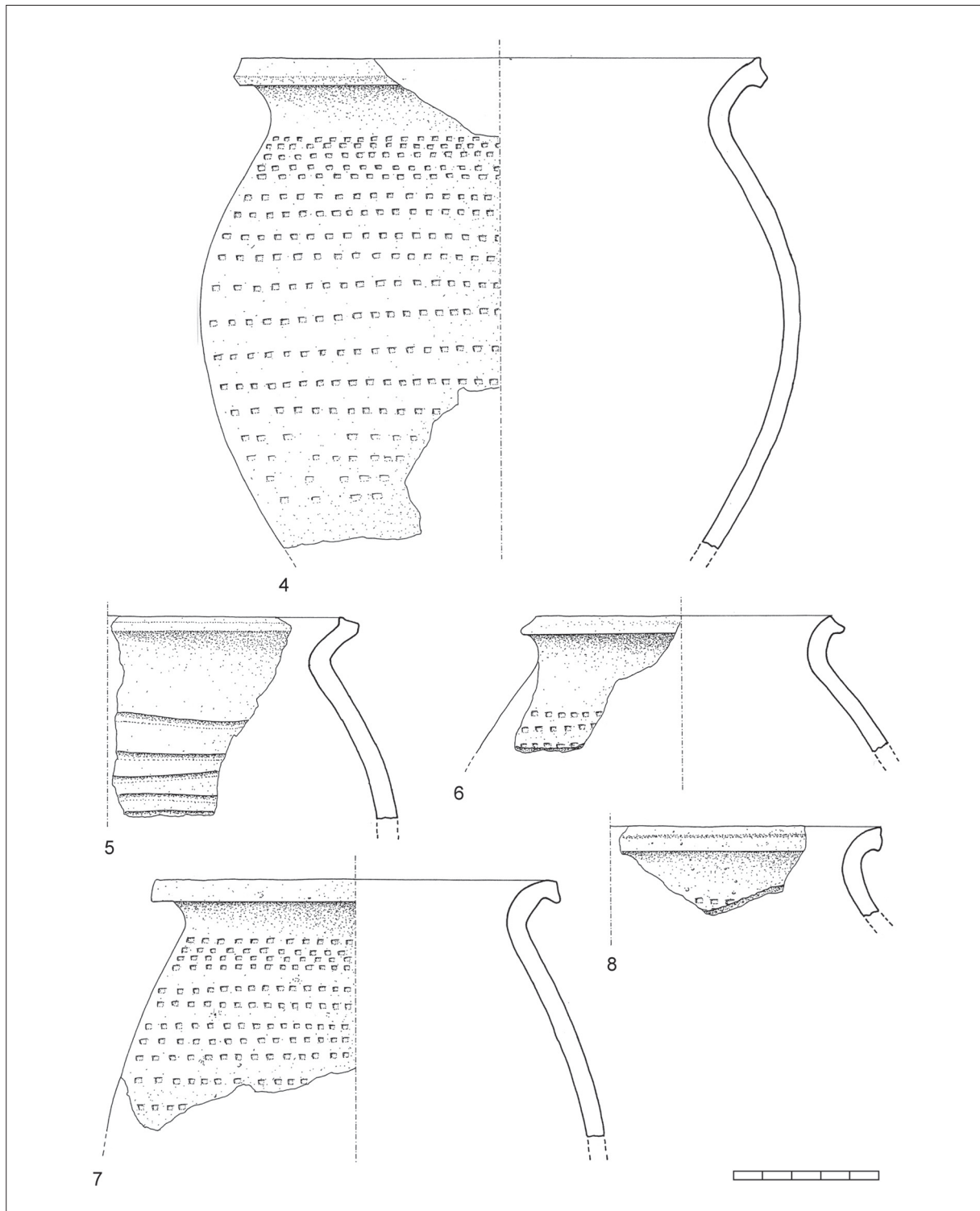
18. Ulomak posude izrađene na kolu, s puno primjesa pijeska i kamenčića. Tamnosmeđe boje.

19. Ulomak kamena rožnjaka žućkaste do smeđe boje. Tragovi oštećenja površine udaranjem.

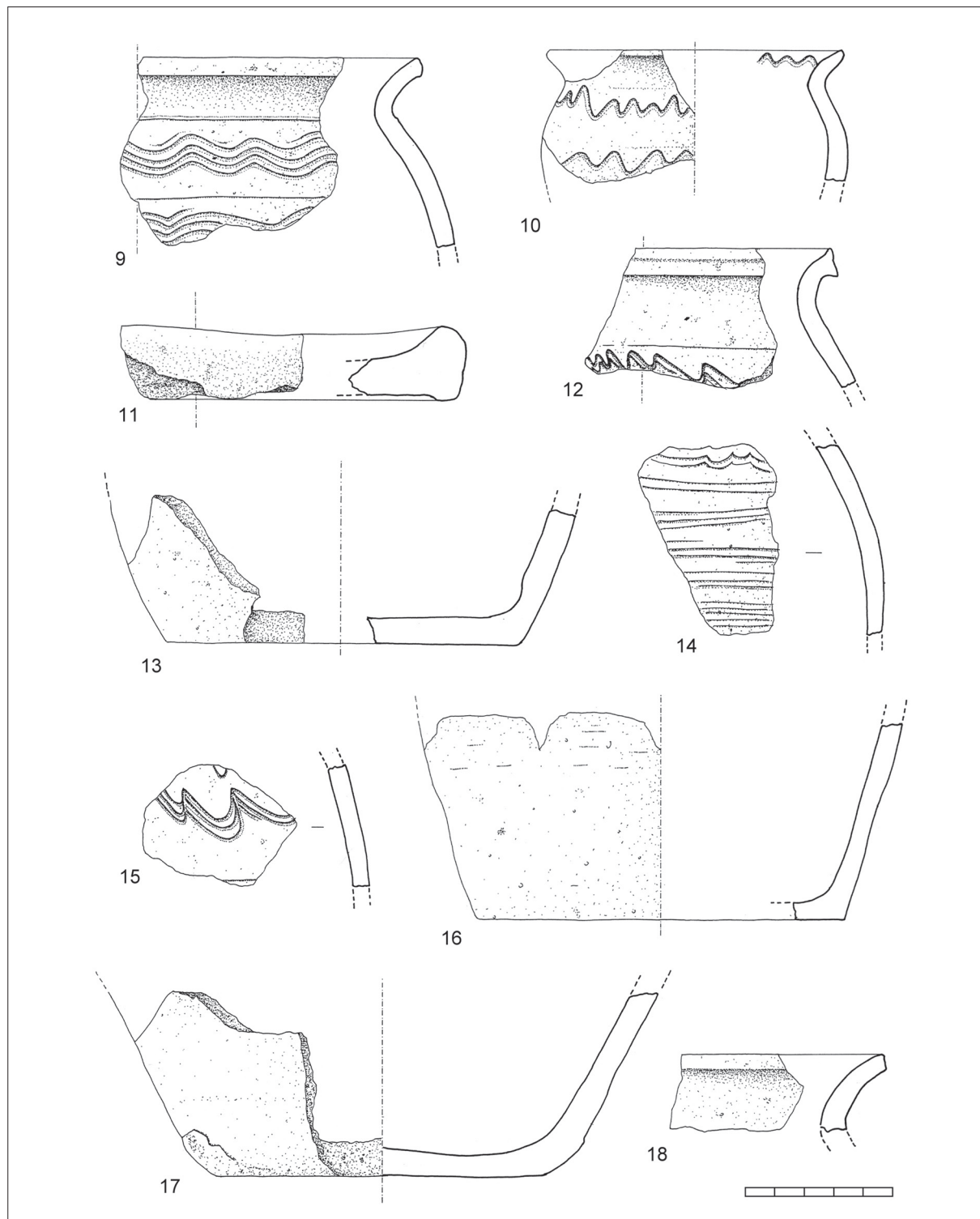
T. 1. Posude ukrašene kotačićem iz jame K 12 nalazišta Police - Jalkovec (crtež: L. Bekić).

Pl. 1. A wheel-decorated vessel from Pit K 12 at the site of Police - Jalkovec (drawing: L. Bekić).

T. 2. Posude ukrašene kotačićem iz jame K 12 nalazišta Police - Jalkovec (crtež: L. Bekić).

Pl. 2. A wheel-decorated vessel from Pit K 12 at the site of Police - Jalkovec (drawing: L. Bekić).

T. 3. Ostale posude iz jame K 12 nalazišta Police - Jalkovec (crtež: L. Bekić).
 Pl. 3. Other vessels from Pit K 12 at the site of Police - Jalkovec (drawing: L. Bekić).

T. 4. Nalazi iz jame K 12 nalazišta Police - Jalkovec (foto: L. Bekić).
Pl. 4. Finds from Pit K 12 at the site of Police - Jalkovec (photo: L. Bekić).

LITERATURA

- BEKIĆ, L., 2006. - Luka Bekić, *Zaštitna arheologija u okolici Varaždina - Rescue archaeology in the Varaždin Environs*, Zagreb.
- BEKIĆ, L., 2008a. - Luka Bekić, *Arheološki nadzor i iskopavanje pri građevinskim radovima na izvođenju kanala uz trasu jugozapadne obilaznice grada Varaždina, dionica Nedeljanec-Kneginec*, Zagreb (stručno izvješće).
- BEKIĆ, L., 2008b. - Luka Bekić, Usporedba keramike 8. st. s Blizne i Šarnjaka kod Varaždina, *Srednji vek / Mittelalter* (ur. M. Guštin), Ljubljana, 107-112.
- BEKIĆ, L., 2009a. - Luka Bekić, Jalkovec - Police, *Hrvatski arheološki godišnjak*, 5/2008 (2009), Zagreb (u tisku).
- BEKIĆ, L., 2009b. - Luka Bekić, Ranosrednjovjekovno naselje Varaždin-Brezje, *Zbornik o Luji Marunu* (ur.: Ž. Tomičić, A. Uglešić), Šibenik - Zadar - Zagreb, 205-219.
- BEKIĆ, L., 2010. - Luka Bekić, Jalkovec - Police, jama K 8 i ostali nalazi kulture polja sa žarama. *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu*, 42, Zagreb 2010.
- BEKIĆ, L., ČIMIN, R., 2007. - Luka Bekić, Robert Čimin, *Nadzor građevinskih radova na trasi jugozapadne obilaznice grada Varaždina, dionica Nedeljanec-Kneginec*, Zagreb, (stručno izvješće).
- BUGAR, A., 2008. - Aleksandra Bugar, Naselje ranog srednjeg vijeka Velika Gorica - Šepkovčica, *Srednji vek - Mittelalter* (ur. M. Guštin), Ljubljana, 179-193.
- ČIMIN, R., BEKIĆ, L., 2008. - Robert Čimin, Luka Bekić, Jugozapadna obilaznica grada Varaždina, *Hrvatski arheološki godišnjak*, 4/2007, Zagreb 2008, 164.
- FONT, M., 2005. - Márta Font, Ugarsko Kraljevstvo i Hrvatska u srednjem vijeku, *Povijesni prilozi*, 28, Zagreb, 7-22.
- FUSEK, G., 2009. - Gabriel Fusek, Odtlačky na dnách nádob v Nitre-Šindolke, *Archeologie doby bradištní v České a Slovenské republice*, Supplementum 2, (ur. P. Dresler, Z. Merinsky), Brno, 99-108.
- GUŠTIN, M., TIEFENGRABER, G., 2002. - Mitja Guštin, Georg Tiefengraber, Oblike in kronologija zgodnesrednjeveške lončenine na Novi tabli pri Murski Soboti, *Zgodnji Slovani* (ur. M. Guštin), Ljubljana, 46-62.
- GUŠTIN, M., 2006. - Between the Slavs and the Magyars, *Zalai Múzeum*, 15, Zalaegerszeg, 249-257.
- KERMAN, B., 2008. - Branko Kerman, Srednjeveška lončenina z najdišča Gornje njive 2 pri Lendavi, *Srednji vek - Mittelalter* (ur. M. Guštin), Ljubljana, 79-88.
- KRONOLOGIJA, 1996. - *Kronologija: Hrvatska, Europa, svijet* (ur. I. Goldstein), Zagreb.
- KVASSAY, J., 2005. - Judith Kvassay, Arpad-kori telepulesnyomok Letenye videken, *Zalai múzeum*, 14, Zalaegerszeg, 245-261.
- KVASSAY, J., 2008. - Judith Kvassay, Ceramic finds from a 11-12th century feature at Letenye-Korongitabla (Zala county, Hungary), *Srednji vek - Mittelalter* (ur. M. Guštin), Ljubljana, 103-106.
- SANKOVIČ, S., 2008. - Samo Sankovič, Najdišče pri Muri blizu Lendave - zgodnesrednjeveški Ivankovci, *Srednji vek - Mittelalter* (ur. M. Guštin), Ljubljana, 89-94.
- SEKELJ IVANČAN, T., TKALČEC, T., SLOVENEK, D., LUGOVIĆ B., 2005. - Tajana Sekelj Ivančan, Tatjana Tkalčec, Dragutin Slovenec, Boško Lugović, *Analiza keramike s ranosrednjovjekovnog naselja na položaju Ledine kod Torčeca, Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, 22, Zagreb, 141-186.
- SEKELJ IVANČAN, T., TKALČEC, T., 2008 - Tajana Sekelj Ivančan, Tatjana Tkalčec, Medieval settlements in the Virovitica region of the Drava River Basin in the period from the 7th to the 11th centuries, *Srednji vek - Mittelalter* (ur. M. Guštin), Ljubljana, 113-128.
- VALTER, I., 2005. - Ilona Valter, A Jak nemzetseg Arpad-kori lakohelye Jakon, *Communicationes Archaeologicae Hungariae*, Budapest, 537-564.

THE MEDIEVAL PIT K 12 FROM THE SITE OF JALKOVEC – POLICE NEAR VARAŽDIN

SUMMARY

The archaeological site of Jalkovec – Police was discovered during construction along the route of the southwestern bypass for the city of Varaždin. Most of the finds were from the late Bronze Age, with some sporadic Roman finds. One damaged pit dated to the Middle Ages was also discovered. Police is the toponym for a gently elevated river bar located north of the Plitvica Stream and south of the Drava River. As throughout history this area was flooded and marshy, the settlements were usually located on similar slightly elevated positions. The partly excavated pit K 12 contained numerous pottery fragments, burnt animal bones, tiny pieces of charcoal, large river pebbles, a piece of iron slag, and a chipped piece of flint. Through C¹⁴ analysis, the pit was dated to 1111±54 cal AD. Through the analysis of the typological characteristics of the pottery fragments, the fill of the pit could truly be dated to the 11th-12th century transition, confirming the C¹⁴ dating. A considerable presence could be noted of decoration with a toothed wheel, which otherwise appears in the period from the 10th-14th centuries. The pottery production from this period is relatively unknown in Croatia, so the analysis of this pit is offered as a contribution to further research into the beginning of the High Middle Ages in northern Croatia.

KEY WORDS: *Middle Ages, pit, pottery, toothed wheel, 12th century*

Prijevod / *Translation*: Barbara Smith-Demo

